95 prosent afrikanarar

Flestu av teimum 9 mió íbúgvunum í Haiti hava afrikanska bakgrund. 95 prosent teirra koma hagani, meðan ein stórur partur av hinum hava europeiska bakgrund. 80 prosent av fólkinum eru katolikkar, 16 prosent protestantar, meðan 4 prosent játta seg til annan ella ongan átrúnað. Mett verður, at umleið helmingurin av fólkinum útinna voodoo. Haiti telist millum londini við størsta mutrinum, sambært Transparency International.

Einaræði og demokrati

Haiti varð í mong ár í hondunum á einaræðisharrunum Francois Duvalier, vanliga nevndur Papa Doc og Jean-Claude Duvalier, vanliga nevndur Baby Doc. Hetta var ávikavist í árunum 1957 til 1971, og aftur frá 1971 til 1986. Ein tilgongd fram ímóti fólkaræði fekk ein bráðan enda við eitt hernaðarkvett í 1991. Ein sivil stjórn varð sett á stovn í 1994, eftir trýst frá ST og USA. Eitt nýtt kvett varð bart niður í 2001, og í 2004 varð forsetin, Jean-Bertrand Aristide tvungin at fara frá. Verandi forseti, René Préval hevur sitið síðani 2006.

Forsætisráðharrin í Haiti, Jean-Max Bellerive, hevur sagt við CNN, at talið á deyðum eftir jarðskjálvtan helst er langt oman fyri 100.000. Aðrar keldur meta, at talið á deyðum liggur um eina hálva millión. Men enn er ongin vón um at fáa yvirlit yvir støðuna í rakta økinum, har hundraðtúsundatals fólk ongastaðni hava at fara

Haiti hart rakt

Altjóða Reyði Krossur metir at jarðskjálvtin í Haiti hevur rakt úti við 3 milliónir fólk. Enn er óvist, hvussu nógv fólk hava latið lív. Men tøl millum 100.000 og 500.000 hava verið nevnd.

NÁTTÚRUVANLUKKA
Rigmor Dam
rigmor@sosialurin.fo

Haiti. Meginparturin av høvuðsstaðnum í lítla oyggjalandinum uttan fyri Miðamerikansku strondina fór í sor í týskvøldið kl. 22.53 føroyska tíð. Skjálvtin máldi 7,3 á Richterstiganum og miðdepilin var bert 15 kilometrar frá høvuðsstaðnum Port-au-Prince.

Reyði Krossur metir, at vanlukkan hevur rakt úti við 3 milliónir fólk. Enn er óvist, hvussu nógv fólk hava latið lív. Men tøl millum 100.000 og 500.000 hava verið nevnd.

Vanlukkan er so umfatandi, at hon verður samanborin við flóðalduna í Suðurasia, sum skakaði heimin 2. jóladag 2004. Tá doyðu umleið 230.000 fólk.

Var væntað

Sambært CNN ávaraðu granskarar longu í 2004 og í 2008 um, at oyggin Hispaniola, sum er tvíbýtt millum Haiti og Dominikanska Lýveldið, kundi verða rakt av einum álvarsligum jarðaskjálvta.

- Hetta er eitt sera virkið og seismiskt virkið øki á jørðini. Tí eigur jarðaskjálvtin ikki at koma óvart á jarðfrøðingar, sigur Jian Lin, jarðfrøðingur á Woods Hole Oceanographic Institution í Massachusetts við CNN.

Hispaniola liggur millum tvær tektoniskar plátur, Norðuramerikansku og Caribisku. Tá pláturnar gnadda móti hvørji aðrari henda jarðskjálvtar. Seinasti stóri skjálvtin á oynni Hispaniola var í 1946. Tá var hann 8,0 á Richterstiganum, og fleiri enn 20.000 fólk vórðu heimleys. Sjálvtin týsdagin var 7,0 á Richter-stiganum. Men av tí, at miðdepilin var so nær høvuðsstaðnum Port-au-Prince, eru avleiðingarnar so umfatandi.

Roknað verður ikki við, at føroyingar eru staddir á Haiti. Eini 10 danir vóru í landinum undir skjálvtanum. Tveir teirra eru ikki funnir enn.

Føroyar senda hjálp

Uttanríkisráðið hevur gjørt av at lata 150.000 kr. í neyðhjálp til Haiti

Peningurin, sum Føroyar lata til hjálpararbeiði í Haiti, fer gjøgnum Reyða Kross, sum fylgir áheitanum frá altjóða Reyða Krossi um, hvussu peningurin kemur best til gagns.

Uttanríkisráðið hevur spurt seg fyri, um nakar føroyingur er á Haiti. Danska uttanríkisráðið hevur boðað frá, at hvørki avvarðandi ella nakar føroyingur hevur sett seg í samband við tey um vanlukkuna á Haiti.

Avrátt er, at uttanríkisráðið í Føroyum fær fráboðan, um føroyingar eru á Haiti, ella um komið verður fram á nøvn, sum kunnu vera føroysk. Uttanríkisráðið fer at fylgja við støðuni og um so er, at føroyingar eru í vandaøkinum, tekur uttanríkisráðið móti fráboðanum á +298 306100 og á mfa@mfa.fo.